

Företagarombudsmannen

FOTO: ISTOCKPHOTO

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2007

Året i korthet

Under året har Företagarombudsmannen publicerat 15 (14) utredda fall. Fallen finns utlagda på Företagarombudsmannen hemsida: www.dnv.se

Företagarombudsmannens styrelse har genomfört fem möten under året och arbetsutskottet har sammanträtt vid fyra tillfällen.

Företagarombudsmannen har bidragit med underlag för riksdagsmotioner samt ingett remissvar till regeringskansliet.

Ett seminarium för riksdagsledamöter har anordnats för att få till stånd en förändring av regleringen kring miljö sanktionsavgifter.

Företagarombudsmannen har svarat på EU-kommissionens förfrågan avseende förslag till regelförenklingsåtgärder på EU-nivå.

Företagarombudsmannen har stått bakom en anmälan till EU-kommissionen angående olagligt statligt stöd från en svensk kommun.

Företagarombudsmannen har lämnat juridiskt biträde i rättsprocesser av principiell betydelse för företagarklimatet.

I november knöts jur kand Micha Velasco till verksamheten.

OM FÖRETAGAROMBUDSMANNEN

Företagarombudsmannen är en oberoende grupp som finansieras av Stiftelsen Den Nya Valfärden och som arbetar för ett bättre företagarklimat i Sverige. Företagarombudsmannens uppgift är att ge uppmärksamhet och publicitet åt exempel på brister i villkoren för dagens företagare. Istället för att diskutera allmänna principer lyfter Företagarombudsmannen fram konkreta fall där företagande försvåras på grund av brister i lagstiftningen eller myndighetsutövning. Företagarombudsmannen, som även gör juridiska granskningar, fokuserar på lämplighetsbedömningar ur ett företagarperspektiv.

Den Nya Valfärdens företagarkonsulter har årligen kontakt med tiotusentals svenska företagare. Företagarombudsmannen får därigenom en god kännedom om svenska företagens uppfattning om företagarklimatet. Många av de anmälningar Företagarombudsmannen får avseende brister i företagarklimatet görs efter det att en företagare varit i kontakt med en av företagarkonsulterna.

Sedan starten 2000 har Företagarombudsmannen publicerat ett hundratal utredningar. Fallbeskrivning och bedömning läggs ut på Den Nya Valfärdens hemsida: www.dnv.se. Därigenom har Företagarombudsmannen skapat en bank med konkreta exempel på fall där företagarklimatet försämrats på grund av myndigheters agerande eller brister i lagstiftning och andra regelverk. Fallbanken är fritt tillgänglig och kan användas av den som behöver konkreta exempel för att illustrera brister i företagarklimatet.

Ordförande i Företagarombudsmannen är Tommy Adamsson (vd Adamsson-gruppen). Övriga ledamöter är Patrik Engellau (ordförande Den Nya Valfärden), Thomas Gür (fri skribent och egenföretagare), Lars I W Jansson (vd och delägare i Wasa Express samt ledamot i Svenskt Näringslivs SME-kommitté), Nils-Eric Sandberg (redaktör), Edward Waller (tidigare auktoriserad revisor) och Monica Werenfels-Röttorp (konsult). Jur kand Mårten Hylltner svarar för den dagliga verksamheten och till verksamheten är även informationschef Elizabeth Zaar knuten. Sedan november 2007 är även jur kand Micha Valesco knuten till verksamheten. Han kommer närmast från Nutek där han arbetade med företagärfrågor.

Utredningsarbetet

Företagare som drabbats av orimliga lagar eller andra tecken på dåligt företagarklimat kan anmäla detta till Företagarombudsmannen för utredning. När Företagarombudsmannen har tagit emot en anmälan görs inledningsvis en summarisk bedömning. I detta inledande skede avskrivs en stor del av ärendena. De vanligaste orsakerna är att ärendet är av civilrättslig karaktär eller att det på annat sätt faller utanför Företagarombudsmannens verksamhetsområde. Det förekommer också att anmälare återkallar sitt ärende inför publicering. Företagarombudsmannen kan även på eget initiativ ta upp och pröva fall som är av intresse. Under inledande utredning insamlas information och sakuppgifter som utvärderas. Före-

tagare som anmäler fall har självfallet ett egenintresse i ärendet, vilket gäller även för motparten, exempelvis kommuner. Detta kan leda till partiska och felaktiga uppgifter. Företagarombudsmannens utredning fokuserar starkt på att komma fram till en objektiv bedömning. Det är en av våra allra viktigaste principer. Företagarombudsmannens trovärdighet bygger på att de uppgifter som redovisas är tillförlitliga.

I fallbeskrivningen redogörs för relevanta sakomständigheter och händelseförlopp. En första version tillställs normalt de inblandade parterna för möjlighet till yttrande. Därefter föredras fallet för styrelsen som efter bedömning beslutar om publicering. Ibland återremitteras fallen för kompletterande utredning.

När ett fall slutgiltigt bedömts och publicerats skickas fallbeskrivningen och bedömningen tillsammans med ett pressmeddelande till aktuella medier. Mottagarna av pressmeddelandet utgörs främst av riks- och lokalmedia samt olika bransch- och organisationstidningar. Dessutom tillställs fallet andra som kan tänkas påverka situationen, såsom riksdagsledamöter, departement och myndigheter.

En hjälpende hand

Att stå i kontakt med företagare under tiden deras fall utreds innebär många gånger att bistå med moraliskt stöd. Många företagare känner sig drabbade på ett personligt plan, inte minst i de fall där kommuner och andra myndigheter agerat på ett sätt som upplevs som kränkande. Dessa företagare känner sig inte sällan maktlösa och överkörda, utan möjlighet till upprättelse. Att Företagarombudsmannen kan ge dem rätt i moralfrågan utgör i vissa fall skillnaden mellan en enorm frustration och en rationell distans till situationen.

Många företagare hör av sig och har synpunkter och uttrycker irritation över myndighetskrångel och regelsystem. Det är för oss tydligt att Företagarombudsmannen fyller en viktig funktion eftersom många företagare tar kontakt för att tala om olika frågor, även om detta oftast inte leder till publicerade utredningar.

Rättsliga processer

I vissa fall kan Företagarombudsmannen anse det motiverat att föra en juridisk process. Det gäller exempelvis fall där det är oklart om en brist i företagarklimatet beror på lagstiftning eller en myndighets agerande. Då är det viktigt att få fastställt om det är lagstiftningen eller myndighetens rutiner som behöver ändras. Det kan även vara motiverat att driva en rättsprocess när det bedöms vara enda möjligheten att hindra ett olämpligt beteende eller att ställa tillrätta en konkurrenssnedvridning. Juridiska processer kan föras i svensk förvaltningsdomstol såväl som inför olika myndigheter. Företagarombudsmannen har även möjlighet att när så är påkallat anmäla missförhållanden till både svenska och utländska tillsynsmyndigheter.

VERKSAMHETSÅRET 2007

Företagarombudsmannen är nu inne på sitt sjunde verksamhetsår. Under året har 15 utredda fall lett fram till publicering, (att jämföra med 14 publicerade fall 2006). För att ett fall skall anses som anmält och bedömt krävs att så mycket information och fakta inhämtats i ärendet att det på fasta grunder har kunnat underkastas en preliminär bedömning.

Anmälningarna faller i huvudsak inom någon av nedanstående tre kategorier.

- Anmälningar gällande myndighetsutövning
- Anmälningar gällande lagstiftning och regelsystem
- Anmälningar av civilrättslig karaktär

Fall av civilrättslig karaktär innebär att anmälaren har legat i tvist med ett annat företag, företrädesvis en bank, eller haft kritik mot ingångna avtal. Sådana fall tas inte upp.

Företagarombudsmannen har under året lämnat juridiskt biträde vid ett antal juridiska processer av principiell betydelse för det svenska företagarklimatet. Viss juridisk upplysning har även lämnats i frågor av enklare art.

Miljösanktionsavgifter

Företagarombudsmannen har under året utrett ett antal fall rörande miljösanktionsavgifter för producenter och importörer av elektriska och elektroniska produkter. Under utredningarna framkom att problemet är vidsträckt. Ett 70-tal svenska företagare har under året tvingats betala 100 – 120 tusen kronor vardera i miljösanktionsavgift. Ungefär lika många har fått veta att de kommer bli tvungna att betala avgifterna. Bakgrunden till problemet är de nya tillämpningsföreskrifter om rapporteringsskyldighet för producenter av elektriska och elektroniska produkter som trädde ikraft den 1 januari 2007. De drabbade företagarna är alltså inte miljöbovar som släppt ut avfall i naturen, utan vanliga företagare som inte visste att de skulle rapportera uppgifter om sin försäljning till Naturvårdsverket.

Mot den bakgrunden fann Företagarombudsmannen det motiverat att göra en fördjupad utredning av systemet med miljösanktionsavgifter, särskilt för producenter och importörer av elektriska och elektroniska produkter. Resultatet sammanställdes i rapporten "Varför straffa den som försöker göra rätt?" (tillgänglig på www.dnv.se). Rapporten presenterades vid ett seminarium i riksdagen. Seminariedeltagare var:

Patrik Viktorsson, drabbad företagare,
Lena Callermo, chef för tillsynsenheten på Naturvårdsverket,
Egon Abresparr, rättschef på miljödepartementet,

Åsa Marklund Andersson, sakkunnig miljödepartementet,
Sofia Arkelsten, riksdagsledamot (m),
Per Bolund, riksdagsledamot (mp),
Jeppe Johnsson, riksdagsledamot (m),
Betty Malmberg, riksdagsledamot (m),
Lars Tysklind, riksdagsledamot (fp),
Claes Västerteg, riksdagsledamot, vice ordf i miljö- och jordbruksutskottet (c),
Marie Weibull Kornias, riksdagsledamot (m),
Karin Åström, riksdagsledamot (s),
Krister Örnfjäder, riksdagsledamot (s), samt
Sofia Lindblad, politisk tjänsteman (v).

Av rapporten framgår att miljöstraffsavgifter tas ut även i fall då den drabbade företagaren inte har handlat uppsåtligt eller av oaktsamhet. Möjligheterna till befrielse från avgiften är ytterst små. Till exempel straffas både den företagare som på eget initiativ gör självreparation och den företagare som försöker ta sitt miljöansvar genom att vara med i El-kretsen (som organiserar insamling och återvinning av el-skrot). Det är i detta avseende tveksamt om den svenska regleringen är förenlig med Europakonventionen.

De drabbade företagen upplever att miljöstraffsavgifterna är orimliga och orättvisa. De är alldeles för höga och saknar helt proportion till det misstag de drabbade företagen gjort sig skyldiga till. Dessutom riskerar även den som försöker göra rätt att straffas.

I rapporten presenteras Företagarombudsmannens förslag till förändringar. Huvudsakligen går detta ut på att avgifterna måste sänkas och att tillsynsmyndigheten (i detta fall Naturvårdsverket) måste ges en möjlighet att inte påföra miljöstraffsavgift i de fall avgiften framstår som oskälig.

Luftspaltsregeln

Luftspaltsregeln är en regel på mervärdesskattens område. Enligt regeln krävs för avdragsrätt i fråga om skåpbilar som används uteslutande i ett företags näringsverksamhet att det finns en luftspalt mellan förarutrymme och lastutrymme. Det innebär att det i många fall är bilmodell istället för typ av bil eller användningsområde som avgör om ett företag medges avdrag för mervärdesskatt. För de företagare som nekas avdrag endast på grund av att deras skåpbil konstruerats utan luftspalt mellan förarutrymme och lastutrymme framstår regleringen som orättvis och utan verklighetsförankring.

Företagarombudsmannen har uppmärksammat problemen med luftspaltsregeln alltsedan ombudsmannen startade 2000 och arbete för dess avskaffande fortgår. Under året har Företagarombudsmannen uppmärksammat frågan bland annat i FO 2007-004 samt i kontakter med regeringskansliet.

Regelförenklingsåtgärder på EU-nivå

EU-kommissionen har inlett ett omfattande åtgärdsprogram för att minska de administrativa bördorna (2007-2012). Programmet är inriktat på den information som företag i EU måste tillhandahålla myndigheter eller privata aktörer: information om lagstadgad registrering, certifiering, inspektion; bidrag; statistik; energimärkning för konsumenter; företagsberättelser för aktieägare; m.m.

Företagarombudsmannen har uppmärksammat EU-kommissionen på problemet med så kallad överimplementering. EG-direktiv innehåller ofta möjligheter att undanta små och medelstora företag från vissa eller alla de krav direktivet uppställer. Oftast på grund av att kommissionen insett att direktivbestämmelserna kan vara oskäligt betungande för små och medelstora företag och därmed motverka utveckling och etablering av dessa företag. Vissa medlemsstater tillämpar dock inte dessa tröskelbestämmelser. Därmed drabbas medlemsstatens små och medelstora företag av betungande krav som direktivet inte avsåg att de skulle drabbas av (jämför 19 a § MBL).

Företagarombudsmannen har därför föreslagit att i de fall ett EG-direktiv medför att företag skall lämna information, eller uppfylla andra betungande krav, som företagen enligt nationell rätt inte tidigare varit tvungna att uppfylla, ska medlemsstaten vara tvungen att i nationell rätt tillämpa direktivets tröskelbestämmelser med möjlighet till undantag för små och medelstora företag i de fall sådana tröskelbestämmelser finns. Därmed slipper små och medelstora företag drabbas av betungande krav som direktivet egentligen inte avsåg att påföra dessa företag.

Anmälningar till EU-kommissionen

Stöd lämnat av Åre kommun

I slutet av 2005 anmälde Företagarombudsmannen och Den Nya Valfärden Sverige till EU-kommissionen. Anmälan rör Åre kommuns försäljning av mark till Konsum för 2 miljoner kronor trots att konkurrenten Lidl hade bjudit 6,6 miljoner kronor för samma mark (se FO 2005-007). Enligt anmälan utgör försäljningen ett olagligt statsstöd enligt artikel 87 (1) i EG-fördraget.

Den 19 juli 2006 beslutade kommissionen att inleda ett så kallat formellt granskningsförfarande eftersom kommissionen på föreliggande material gjorde samma bedömning som Företagarombudsmannen, nämligen att Åre kommuns markförsäljning till Konsum innefattade ett olovligt statligt stöd från kommunen till Konsum. EU-kommissionens slutliga beslut i ärendet kan väntas första halvåret 2008.

Stöd lämnat av Gotlands kommun

Den 14 december 2006 beslutade kommunstyrelsen i Gotlands kommun att sälja fastigheten Sanda Stora Varbos 1:7 till ett privatägt bolag som sedan tidigare hade

tomträtt till fastigheten och bedrev campingverksamhet där. Priset bestämdes till 2 miljoner kronor. Inför försäljningen lät kommunen en oberoende auktoriserad fastighetsvärderare genomföra en värdering av fastigheten med syfte ”att bedöma den ersättning som bör utgå vid ett friköp av tomträtten”.

Den auktoriserade fastighetsvärderaren bedömde den marknadsmässiga ersättningen vid ett friköp av tomträtten till 6 miljoner kronor. När kommunen ändå valde att sälja fastigheten för 2 miljoner kronor innebar detta alltså i praktiken att köparen fick ett stöd om 4 miljoner kronor.

I oktober 2007 anmälde Företagarombudsmannen ärendet till EU-kommissionen eftersom kommunala stöd till enskilda näringsidkare snedvrider konkurrensen och därmed är skadliga för företagarklimatet. Generellt sett är kommunala stöd till enskilda näringsidkare olagliga och i det aktuella fallet har Gotlands kommun även underlåtit att följa EU-kommissionens bestämmelser om hur försäljning av offentligt ägd mark skall genomföras.

Publicerade fall

FO 2005-013, Revisionsplikt i små aktiebolag

Alla svenska aktiebolag måste anlita en revisor för att revidera bokföringen. Detta gäller oavsett hur stort bolaget är. Det grundläggande syftet med revisionsplikten är att tillgodose aktieägarnas intresse av att kontrollera företagsledningen.

I små bolag är ägaren för det mesta den som driver företaget. Hon tvingas alltså betala en revisor för att denne ska granska henne själv. Inom EU är det bara Sverige, Finland och Malta som har det kravet, i övriga länder är småbolag undantagna kravet på revision. Enligt Företagarombudsmannen bör även svenska småbolag undantas från revisionskravet.

FO 2006-014, Alltför lätt få förseningsavgift i blankettdjungeln

Svenska myndigheter kräver varje år in 90 miljoner blanketter från företagarna. Det är viktigt att myndigheterna uppfyller sin serviceskyldighet enligt förvaltningslagen och tydligt informerar företagare om hur och när de ska fylla i dessa blanketter, särskilt i de fall företagaren straffas med en avgift om blanketten inte fylls i rätt eller i rätt tid.

När en företagare i Hässleholm fick en förseningsavgift om 1 000 kronor för att en kvartalsblankett kom in till Skatteverket hade verket dock inte angett vilket datum blanketten senast skulle lämnas in för att undvika förseningsavgiften. Därmed kan, enligt Företagarombudsmannens mening, Skatteverket inte anses ha fullgjort sin serviceskyldighet enligt förvaltningslagen och förseningsavgiften är därför orimlig.

FO 2006-015, Statligt jobbprojekt slår mot småföretagare

Ett företag som bedriver skogsvårdsverksamhet hade Skogsstyrelsen som en av sina viktigaste kunder. Företaget gallrade skog och rensade sly åt styrelsen, en stor del av arbetet i nationalparker. Skogsstyrelsen slutade dock köpa företagets tjänster och började istället bedriva verksamheten inom projektet "Gröna jobb" i samarbete med Svenska ESF-rådet och Arbetsmarknadsstyrelsen. I projektet erbjuds arbetslösa inom aktivitetsgarantin projektanställning. På Skogsstyrelsens hemsida framhålls att de arbeten som utförs har bred samhällsnytta och inte konkurrerar med arbeten som utförs på den öppna arbetsmarknaden.

Såvitt Företagarombudsmannen kan bedöma konkurrerade dock Skogsstyrelsen i Skåne läns "Gröna jobb" projekt med arbeten som annars hade utförts av anställda eller uppdragstagare på den öppna arbetsmarknaden. I det aktuella fallet var det dessutom tydligt att projektjobben inordnats på bekostnad av ordinarie arbetstillfällen. De undanträngningseffekter som därmed uppstår är skadliga för företagarklimatet. I det aktuella fallet var de skadliga effekterna så stora att företaget riskerade att gå under.

FO 2007-001, Fel att återkalla serveringstillstånd

Serveringstillstånd, och därmed möjligheten att servera alkohol till maten, är ofta en förutsättning för att en restaurangrörelse skall överleva. Mot bakgrund av den stora betydelse serveringstillståndet generellt sett har för restaurangföretagare är det viktigt för företagarklimatet i restaurangbranschen att kommunerna har en välvillig inställning till restaurangföretagarna då de behandlar ärenden som rör serveringstillstånd.

I det aktuella fallet hade en restaurang i Spånga, som hade skötts utan anmärkningar sedan 1976, mindre brister i bokföringen. Det gick bara att ta ut kontrollremisor för de senaste två dagarna (på grund av begränsat minne i kassapparaten hade tidigare dagar skrivits över) och företaget hade haft marginella underskott på skattekontot.

Enligt alkohollagen hade kommunen möjlighet att meddela restaurangen en varning, men valde istället att dra in serveringstillståndet. Efter att restaurangen hade överklagat beslutet att dra in serveringstillståndet upphävde länsrätten beslutet och meddelade istället restaurangen en varning. Därmed räddades en restaurangrörelse som dessförinnan hade drivits i 30 år utan anmärkningar. Med en företagärvänlig inställning hade kommunen redan från början nöjt sig med att meddela restaurangen en varning.

FO 2007-002, Fel att inte bevilja förlängt serveringstillstånd

Serveringstillstånd, och därmed möjligheten att servera alkohol till maten, är ofta en förutsättning för att en restaurangrörelse skall överleva. Vidare styrs restau-

Fel att återkalla serveringstillståndet, menar företagarbudsmbudsmannen.

rangens öppettider av vilka serveringstider tillståndsmyndigheten har beviljat. Mot bakgrund av den stora betydelse serveringstillståndet och serveringstiderna generellt sett har för restaurangföretagare är det således viktigt för företagarklimatet i restaurangbranschen att kommunerna har en välvillig inställning till restaurangföretagarna då de behandlar ärenden som rör serveringstillstånd

En restaurang i Sollentuna hade haft serveringstillstånd sedan 1988. På grund av gästers önskemål om längre öppettider ansökte restaurangen om förlängt serveringstillstånd med en timme till 02.00 istället för 01.00. Restaurangen ligger i ett område där närboende saknas (det finns alltså inte några boende som kan störas av förlängda öppettider) och polismyndigheten hade inte någon erinran mot ansökan i sak. Några indikationer på andra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa förelåg inte. Socialnämnden i Sollentuna avslag dock ansökan om förlängt serveringstillstånd med hänvisning till en kommunal policy, trots att det av kommunens riktlinjer framgick att nämnden fick besluta om senare serveringstid än 01.00. Beslutet var uppenbarligen felaktigt och restauratören tvingades gå till länsrätt för att få rätt.

FO 2007-003, Fel att facket kräver avtal på företag utan medlemmar

En ung kvinna drev en salladsbar i Göteborg. Hon arbetade själv i salladsbaren och hade några få anställda. Trots att ingen av de anställda var medlemmar i facket krävde Hotell- och restaurangfacket kollektivavtal med restaurangen. Vare sig salladsbarens ägare eller de få anställda var dock intresserade av något kollektivavtal med Hotell- och restaurangförbundet.

För att ändå tvinga Salladsbaren att teckna kollektivavtal satte Hotell- och restaurangfacket företaget i blockad. Det är en för facket förhållandevis billig stridsått-

Mårten Hyltner, företagarbudsman

gård samtidigt som den ställer till stora problem för den företagare som drabbas av åtgärden, särskilt då den förenas med sympatiåtgärder av andra fackförbund (i det aktuella fallet satte Transportarbetareförbundet sälladsbarens sophämtning i blockad).

Både Hotell- och restaurangfacket och Transportarbetare förbundet agerade i fallet lagenligt. Nuvarande lagregler tillåter nämligen att en fackförening, utan att företräda någon särskild medlem, gentemot ett organisatoriskt och finansiellt kraftigt underlägset företag, vidtar arbetsrättsliga stridsåtgärder som utan att kosta fackföreningen särskilt mycket åsamkar företaget så allvarlig skada att företaget går i konkurs och de anställda måste sägas upp. Om fackföreningen därvid anser att den inte på egen hand kan åsamka företaget tillräcklig skada kan fackföreningen dessutom, helt lagligt, kalla på andra fackföreningar att vidta så kallade sympatiåtgärder.

Enligt Företagarombudsmannen utgör detta en allvarlig brist i det svenska företagarklimatet och därför bör det snarast införas dels ett förbud mot att fackföreningar initierar stridsåtgärder gentemot företag där de inte har några medlemmar, dels ett lagstadgat krav på att stridsåtgärder är proportionerliga.

FO 2007-004, Ännu en företagare drabbad av luftspaltsregeln

Ett gårdsslakteri i Degeberga som hade köpt en kylbil för att kunna transportera sina produkter nekades momsavdrag av Skatteverket. Dessutom bestraffades företaget med ett skattetillägg. Kylbilen är i vägtrafikregistret registrerat som lastbil. Men enligt den så kallade "luftspaltsregeln" räknas lastbilen i momshänseende som en personbil eftersom det inte finns en luftspalt mellan förarutrymmet och lastutrymmet.

Luftspaltsregeln är utformad uteslutande för att underlätta Skatteverkets hantering och innebär att det i många fall är skåpbilens konstruktionslösning istället för dess användningsområde som är avgörande för om en företagare medges avdrag för mervärdesskatt vid inköp av arbetsfordon.

Enligt Företagarombudsmannens mening är luftspaltsregeln en orimlig, verklighetsfrämmande och högst företagarevänlig regel som omedelbart bör avskaffas. Företagarombudsmannen anser vidare att Skatteverkets beslut att påföra skattetillägg ger uttryck för en generell och slentrianmässig hantering av en påföljd som enligt Europakonventionen är att betrakta som ett straff.

FO 2007-005, Gotlands kommuns fastighetsförsäljning olaglig

Gotlands kommun sålde Björkhaga Camping till ett privat företag för två miljoner kronor trots att en auktoriserad fastighetsvärderare, på uppdrag av kommunen, hade värderat affären till sex miljoner kronor. I praktiken innebär affären att ett företag inom turismnäringen får ett ekonomiskt stöd om fyra miljoner kronor, ett stöd övriga företag i turismbranschen inte har någon möjlighet att få. Därmed snedvrids konkurrensen, vilket påverkar företagarklimatet negativt.

FO 2007-007, Miljösanktionsavgift

Ett företag i Upplands Väsby säljer bland annat egenproducerade radiostyrda bilar. Företaget gör enligt egen uppgift sitt yttersta för att uppfylla de myndighetskrav som finns på verksamheten och har bland annat registrerat sig i Naturvårdsverkets så kallade EE-register. När det gäller producentansvaret för sina produkter rapporterar företaget nickel kadmium batterier till Naturvårdsverket, förpackningar till Registret för producentansvar (REPA) och elektriska och elektroniska produkter till El-kretsen, som är näringslivets servicebolag för insamling och återvinning av elektriska och elektroniska produkter. Företaget observerade dock inte att försäljningen av de elektriska produkterna måste rapporteras även till Naturvårdsverket. På grund av att företaget inte redovisat uppgifterna även till Naturvårdsverket påfördes företaget miljösanktionsavgift med sammanlagt 120 000 kronor. Företagarombudsmannen anser att nuvarande system med miljösanktionsavgifter utgör en brist i företagarklimatet och att regleringen därför bör ändras (se även ovan, under rubriken Miljösanktionsavgifter).

FO 2007-008, Miljösanktionsavgift

Ett företag på Vaddö i skärgården cirka tio mil norr om Stockholm konstruerar och tillverkar egna vågar och vågsystem. Företaget har bland annat utvecklat ett antal specialvågar för sjukhus. Av produktionen går en allt större del på export, framför allt vågblock och medicinska vågar. Företaget kompletterar sitt sortiment egenproducerade vågar med import av vågar från andra tillverkare. Företaget kände inte till att det hade kommit nya regler om rapporteringsskyldighet för producenter av elektriska och elektroniska produkter förrän Naturvårdsverket skickade ut ett övervägande om påförande av miljösanktionsavgift. Men då var det för sent och företaget påfördes miljösanktionsavgift med 120 000 kr på grund av att företaget inte hade rapporterat i enlighet med de nya föreskrifterna. Företagarombudsmannen anser att nuvarande system med miljösanktionsavgifter utgör en brist i företagarklimatet och att regleringen därför bör ändras (se även ovan, under rubriken Miljösanktionsavgifter).

FO 2007-009, Skatteverkets hantering av personalmat på HVB-hem

Vid ett HVB-hem för ungdomar i Nässjö äter personalen tillsammans med barnen. Gemensamma måltider är en del av behandlingen och ett krav från länsstyrelsen, som är tillsynsmyndighet för HVB-hem. Men eftersom det inte står angivet i personalens anställningsavtal att de ska äta med barnen anser Skatteverket att företagaren ska betala arbetsgivaravgifter på måltiderna.

Att driva HVB-hem är dock en offentligrättsligt reglerad verksamhet. Om en arbetsgivare i anställningsavtalet måste ta upp alla offentligrättsliga regler som gäller för arbetet skulle varje anställningsavtal vara lika tjockt som en lagbok. Det skulle vara helt orimligt. Skatteverkets inställning måste därför anses högst företagarovänlig.

FO 2007-010, Apotekets försäljning snedvrider konkurrensen

Apoteket ansvarar för landets läkemedelsförsörjning och har monopol på att sälja läkemedel (inklusive djurläkemedel) i Sverige. Utöver läkemedel säljer Apoteket även så kallade handelsvaror, det vill säga varor som inte är läkemedel såsom exempelvis smink, rakblad, rakhyvlar, deodoranter, tandborstar, tandkräm, tuggummi, gångstavar, stegräknare med mera. Under 2006 uppgick Apotekets omsättning av handelsvaror till 2,4 miljarder kronor.

Genom att integrera försäljningen av läkemedel med handelsvaror får Apoteket AB konkurrensfördelar på bekostnad av övriga leverantörer. Eftersom varorna säljs på Apoteket kan det dessutom finnas risk att kunderna tror att produkterna har en medicinskt eller behandlande effekt. Varorna kan då uppfattas som bättre än de som säljs i den allmänna handeln. Detta skapar en snedvriden konkurrens på marknaden för dessa varor.

Det privata näringslivet klarar väl av att tillhandahålla Sveriges invånare hudkrämer, hygienartiklar, kosmetika, gångstavar och liknande produkter. Något allmännyttigt grundat intresse av att även Apoteket säljer dessa varor finns därmed inte. Mot den bakgrunden, och med särskilt beaktande av de konkurrenssnedvridande effekterna av Apotekets kommersiella verksamhet, bör Apotekets försäljning av handelsvaror upphöra.

FO 2007-011, Miljösanktionsavgift

Ett företag utanför Jönköping har som verksamhet att ge rådgivning inom miljöledningssystem samt att sälja olika typer av driftslarm. Företaget omsätter under 400 000 kronor per år varav cirka hälften enligt företaget är hänförlig till produktförsäljning och den andra hälften till rådgivningsverksamheten.

Företaget uppmärksammade inte Naturvårdsverkets nya tillämpningsföreskrifter om rapporteringsskyldighet för producenter av elektriska produkter och påfördes med anledning av detta en miljösanktionsavgift om 100 000 kronor. Företagar-

ombudsmannen anser att nuvarande system med miljöstraffavgifter utgör en brist i företagarklimatet och att regleringen därför bör ändras (se även ovan, under rubriken Miljöstraffavgifter).

FO 2007-012, Örebroportens hotellplaner olämpliga och olagliga

Det kommunala fastighetsbolaget Örebroporten hade för avsikt att omvandla delar av en fastighet kommunen hyrde till hotell. Såvitt framgick hade bolaget för avsikt att genomföra affären utan att först låta kommunfullmäktige ta ställning till den. Fri och öppen konkurrens på lika villkor utgör en förutsättning för ett bra företagarklimat. När offentliga kommuner och kommunala bolag konkurrerar på den privata marknaden gör de det aldrig på lika villkor som privata aktörer, ytterst på grund av att de är garanterade av skattemedel och den lägre finansiella risken det medför. Därmed snedvrids konkurrensen vilket är dåligt för företagarklimatet. Det är dessutom förbjudet för kommuner och kommunala bolag att bygga eller driva hotell om det inte föreligger särskilda skäl, vilket det inte gör i det aktuella fallet. Det förhållandet att bolaget hade för avsikt att genomföra hotellbygget utan att höra kommunfullmäktige understryker det olämpliga i att bedriva kommunal verksamhet i aktiebolagsform.

FO 2007-013, Miljöstraffavgift

Ett företag i Nacka utanför Stockholm drabbades av en miljöstraffavgift om 120 000 kronor. Företagets ursprungliga och huvudsakliga verksamhet består av utveckling, produktion och försäljning av stativ och lösningar för platta skärmar och projektorer. På senare år har produktsortimentet utökats och företaget säljer nu även bland annat projektdukar och larmsystem för platta skärmar och projektorer. Således innehåller numer en mindre del av företagets produkter elektriska eller elektroniska komponenter.

För att uppfylla sitt producentansvar avseende elektriska och elektroniska produkter anslöt sig företaget till El-kretsen i juli 2005. Företaget rapporterar uppgifter om sin försäljning till El-kretsen, men observerade inte att uppgifterna numer även måste rapporteras till Naturvårdsverket. Till följd av detta påfördes företaget alltså en miljöstraffavgift om 120 000 kronor. Företagarombudsmannen anser att nuvarande system med miljöstraffavgifter utgör en brist i företagarklimatet och att regleringen därför bör ändras (se även ovan, under rubriken Miljöstraffavgifter).

Resultat under 2007

Företagarombudsmannens publicerade utredningar har fått ett bra genomslag i media, främst i lokal- och regionalmedia men även på riksplanet. Särskilt stor uppmärksamhet fick utredningarna FO 2007-005, konkurrensnedvridande stöd på Gotland, samt FO 2007-012, osund konkurrens i Örebro. Dessutom har ett antal debattartiklar har publicerats, främst i lokalmedia, men även på riksplanet.

Företagarombudsmannen har också sett riksdagsmotioner inom följande områden där ombudsmannen har engagerat sig.

- Införande av en proportionalitetsprincip vid fackliga stridsåtgärder
- 3:12 reglernas avskaffande
- Reklamskattens avskaffande
- Stopp för Apotekets försäljning av handelsvaror
- Luftspaltsregelns avskaffande
- Osund kommunal konkurrens
- Miljösanktionsavgifter

I vissa fall kan det vara svårt att se konkreta resultat av Företagarombudsmannens arbete. Vi kan dock med glädje notera att efter ombudsmannens kritik är det mycket sällan en myndighet blir anmäld en andra gång för samma beteende. Gotlands kommun får i detta avseende noteras som ett undantag. Det finns också några mer handfasta exempel på förändringar efter det att Företagarombudsmannen framfört kritik i ett ärende.

Konkurrenssnedvridande stöd

I FO 2007-005 kritiserade Företagarombudsmannen för tredje gången Gotlands kommun för kommunens hantering av fastighetsförsäljningar. I det aktuella fallet sålde kommunen Björkhaga camping till en enskild näringsidkare för två miljoner kronor trots att en auktoriserad fastighetsvärderare hade värderat affären till sex miljoner kronor.

Efter att Företagarombudsmannen även anmält försäljningen till EU-kommissionen har företrädare för kommunledningen uttalat att kommunförvaltningen nu har fått i uppdrag att arbeta fram tydligare riktlinjer och rutiner vid framtida försäljningar. I uppdraget ingår också att ta fram en ny prisnivå.

Osund konkurrens

I FO 2007-012 kritiserade Företagarombudsmannen Örebro kommun och dess kommunala fastighetsbolag Örebroporten, främst för att fastighetsbolaget hade för avsikt att bygga om lokaler kommunen hyrde till hotell men även för att fastighetsbolaget hade för avsikt att genomföra hotellprojektet utan att först hänskjuta frågan till kommunfullmäktige för godkännande.

Efter Företagarombudsmannens kritik har affärsupplägget gjorts om och kommunen har fastslagit att affären måste godkännas av kommunfullmäktige innan den får genomföras. Dessvärre förefaller inte heller det nya upplägget vara förenligt med vare sig kommunallagen eller ett gott företagarklimat. Förhoppningsvis medför det förhållandet att kommunfullmäktiges politiker efter Företagarombudsmannens kritik givits chansen att ta sitt ansvar som förtroendevalda att det kommunala fastighetsbolagets hotellprojekt skrotas. Men det återstår att se.

Gotlands kommun anmäld till EU-kommissionen.

EU-kommissionen drar tillbaka förslag till förordning

I FO 2006-007 kritiserade Företagarombudsmannen ett förslag till förordning om förbättrat skydd i försörjningskedjan som lagts fram av EU-kommissionen. Förslaget hade tagits fram för att försöka förhindra terrordåd vid transporter mellan tillverkare och grossister. Företagarombudsmannen kritiserade förslaget på den grunden att småföretagare skulle drabbas av orimliga kostnader om förordningen genomförs samtidigt som det var mycket osäkert om förordningen verkligen kunde förhindra terrorism. Enligt Företagarombudsmannens mening är det dessutom principiellt fel att vältra över kostnader för offentliga uppgifter (skydd mot terrorism) på privata företag.

Företagarombudsmannen tillskrev dessutom samtliga svenska EU-parlamentariker för att be dem att som svenska ledamöter i Europaparlamentet verka för att kommissionens förslag om förordning om skydd i försörjningskedjan inte antas. Detta utgjorde en del i en kampanj mot förordningen som genomfördes av ESBA, European Small Business Alliance, där Den Nya Valfärden är medlem. Förslaget till förordning drogs sedermera tillbaka.

FRAMTIDSUTSIKTER

Det verkar råda stor samstämmighet om att det är i de små och medelstora företagen som framtidens tillväxt ligger. Från politikerhåll talas det ofta om vikten av att på olika sätt förbättra företagandets villkor och enligt näringsministern ska det vara enkelt, roligt och lönsamt att driva företag i Sverige. Trots detta har Företagarombudsmannen inte heller i år kunnat se någon minskning när det gäller olämpliga beteenden från det offentliga sida.

Detta är oroväckande och tyder på att politikerna, trots sina fina ord och goda föresatser, inte prioriterar företagarklimatet tillräckligt högt. Vid Företagarombudsmannens kontakter med svenska företagare har också framkommit att dessa anser att regeringen inte har infriat deras förväntningar. Nedan följer Företagarombudsmannens iakttagelser avseende tre områden Företagarombudsmannen bedömer särskilt viktiga för företagarklimatet.

Arbetsrätten

En väsentlig del av företagarklimatet är arbetsrätten och enligt Företagarombudsmannens mening är det nödvändigt med förändringar av den svenska arbetsrätten om ett gott företagarklimat skall kunna uppnås i Sverige, åtminstone för de företagare som har, eller vill ha, anställda.

I MBL finns redan idag en regel (41 b §) enligt vilken arbetstagare inte får vidta eller delta i stridsåtgärd som har till ändamål att kollektivavtal skall träffas med ett företag som inte har några arbetstagare eller där bara företagen eller företagarens familjemedlemmar är arbetstagare och ensamma ägare. Denna regel bör utsträck-

as på så sätt att det inte heller är tillåtet för ett fackförbund att inleda stridsåtgärder gentemot en arbetsgivare där fackförbundet inte har några medlemmar.

Vidare bör det införas en proportionalitetsregel i MBL så att syftet med en stridsåtgärd samt dess omfattning måste stå i proportion till dess konsekvenser, det vill säga dess effekter för företagen, anställda samt tredje man. Dessutom bör det inte vara tillåtet för arbetstagarorganisationer att under det egna avtalets giltighetstid förmå sina medlemmar att vidta så kallade sympatiåtgärder i en konflikt som har med andra parter att göra. Denna idag existerande, och förhållandevis ofta utnyttjade, möjlighet är inte förenlig med den respekt för ingångna avtal som upprätthålls i alla andra rättsliga sammanhang.

Företagarombudsmannen anser även att det krävs förändringar i lagen om anställningsskydd. Ett gott företagarklimat kräver att det inte är för svårt att avsluta ett anställningsförhållande vid omorganisationer, förändrade förhållanden eller då en anställd helt enkelt visar sig vara fel person för arbetet.

Det finns många fler exempel på allvarliga brister i nuvarande arbetsrättslagstiftning. Enligt Företagarombudsmannens mening behövs därför en total översyn av det arbetsrättsliga systemet. Dessvärre förefaller regeringen för närvarande inte vara beredd att göra några egentliga förändringar på arbetsrättens område. Det är olyckligt. Företagarombudsmannen har dock för avsikt att även fortsättningsvis verka för en förbättring av företagarklimatet också på arbetsrättens område.

Regelkrånglet

Regeringens uttalade mål är att minska företagens administrativa kostnader för samtliga statliga regelverk med minst 25 procent fram till hösten 2010. Det är en god målsättning, men för att lyckas krävs att regeringen prioriterar frågan. Och då verkligen prioriterar i ordets egentliga mening, det vill säga ger försteg åt regelförenklingsintresset. Hittills verkar dessvärre så inte vara fallet. Tvärtom får behovet av regelförenkling nästan alltid stryka på foten i de fall det finns ett konkurrerande intresse.

Klarar regeringen att minska krånglet?

Ett särskilt tydligt exempel på det är reklamskatten som redan för tio år sedan konstaterades vara "ett omodernt och orättvist system för att ta ut skatt". Därefter har det rått enighet i riksdagen om att reklamskatten är dålig och bör avskaffas. Sedan 2002 har regeringen dessutom i uppdrag att i budgetarbetet prioritera reklamskattens avskaffande. Men reklamskatten finns fortfarande kvar. Trots att regeringen i fem års tid har prioriterat reklamskattens avskaffande har regelförenklingsintresset hittills fått vika mot fiskala intressen.

Som Företagarombudsmannens rapport om miljösanktionsavgifter visar kan dessutom företagare som missar nya regelkrångel straffas med avgifter i hundratusen kronors klassen. Det sänder fel signaler till svenska företagare. Signaler som inte alls överensstämmer med budskapet att det ska bli enklare och roligare att vara företagare.

Emellertid gör det förhållandet att regeringen satt upp ett mätbart mål för regelförenklingen att Företagarombudsmannen ändå bedömer möjligheterna att få gehör för regelförenklingsförslag som förhållandevis goda. Ett antal av företagarombudsmannens regelförenklingsförslag finns i skriften "Förenkla reglerna för småföretagare" (tillgänglig på www.dnv.se). Förslagen presenterades för regeringen i samband med ett möte med statssekreteraren Jöran Hägglund.

Osund konkurrens

Ett problem som Företagarombudsmannen har riktat, och även fortsättningsvis kommer att rikta, särskild uppmärksamhet på är kommuner, myndigheter och andra offentliga aktörer som snedvrider konkurrensen.

När offentliga aktörer, kommuner, andra myndigheter eller offentligt ägda bolag, konkurrerar på den privata marknaden gör de det aldrig på lika villkor som privata aktörer, ytterst på grund av att offentliga aktörer är garanterade av skattemedel och den lägre finansiella risken det medför. Skillnaderna är i detta avseende större i förhållande till små företag på lokala marknader. Där behöver den offentliga verksamheten inte vara särskilt omfattande för att små företag ska hindras från att ta sig in på marknaden och konkurrera. I både ett näringspolitiskt och ett regionalpolitiskt perspektiv medför således offentlig kommersiell verksamhet att tillväxten på den marknad där den offentliga aktören agerar riskerar att begränsas eller helt utebli.

Offentlig verksamhet som bedrivs i annan form än förvaltningsform (oftast aktiebolag) utgör ett särskilt stort problem. Offentligt ägda aktiebolag har en tendens att uppfatta sig själva som vanliga näringsdrivande företag. Detta medför att de bolagens fokus ofta ligger på att generera vinst snarare än på det som borde vara verksamhetens mål, nämligen att agera för att tillgodose allmännyttiga behov i samhället. Företagarombudsmannen har i detta avseende till och med stött på kommunala aktiebolag som haft det som uttalad målsättning "att bli marknadsledande". Att bolagisera

offentliga verksamheter är olämpligt även i ett demokratiperspektiv eftersom det medför minskad öppenhet och insyn i den offentliga verksamheten samt att ett stort antal beslut undantas möjligheten till laglighetsprövning enligt kommunallagen.

Det är nu ungefär ett år sedan näringsministern aviserade att en lagrådsremiss är under utarbetande för att förhindra osund konkurrens från det offentliga. Vid kontakter med näringsdepartementet har Företagarombudsmannen fått uppfattningen att det lagförslag som kan väntas huvudsakligen innebär en möjlighet för företagare, som anser att de blivit utsatta för ett konkurrenssnedvridande beteende av en offentlig aktör, skall kunna anmäla detta till Konkurrensverket. Konkurrensverket ska sedan i sin tur kunna föra talan i Marknadsdomstolen för ett beslut om förbud för den offentliga aktören att fortsätta med den konkurrenssnedvridande verksamheten. Förbudet ska även kunna förenas med ett vite. Enligt Företagarombudsmannens mening är näringsministerns initiativ i detta avseende lovvärt. Under förutsättning att den nya lagen utformas på ett sådant sätt att den medför reella, och inte bara teoretiska, möjligheter för förfördelade företagare att komma tillrätta med osund konkurrens från det offentliga kommer den åtgärda en stor brist i det svenska företagarklimatet.

Företagarombudsmannen kan dock konstatera att regeringens inställning i frågan framstår som något ambivalent. Samtidigt som näringsministern har tagit ett lovvärt initiativ för att förhindra osund konkurrens har det på finansdepartementets uppdrag presenterats ett lagförslag (SOU 2007:72) om en utvidgning av den kommunala kompetensen till marknader där kommuner inte tidigare fått agera. Enligt Företagarombudsmannens mening skulle ett genomförande av utredningens förslag i dessa delar medföra en försämring av det svenska företagarklimatet.

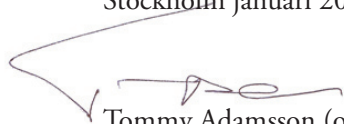
Ett annat sätt på vilket främst kommuner skapar osund konkurrens är genom att ge stöd riktade till enskilda näringsidkare som kommunen, eller snarare dess företrädare, av någon anledning vill gynna. Eftersom stödet inte är tillgängligt för övriga företagare innebär stödet att mottagaren gynnas på det övriga företagarkollektivets bekostnad och därmed snedvrids konkurrensen. Generellt sett gäller att sådana stöd är otillåtna, både enligt svensk nationell rätt och enligt EG-rätten.

Företagarombudsmannen har dock noterat att det är mycket svårt att vinna sådana mål i svensk domstol. I Åre-fallet (se ovan under rubriken Anmälningar till EU-kommissionen) avslog länsrätten överklagandet av beslutet om försäljningen med motiveringen att det inte hade bevisats att marken hade sålts för billigt.

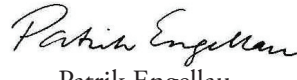
EU-kommissionen, däremot, inledde ett så kallat formellt granskningsförfarande mot Sverige efter bedömningen att försäljningen nog innefattade ett otillåtet stöd. Trots samma beslutsunderlag kom alltså svensk domstol till en helt annan slutsats än EU-kommissionen. Inte på grund av att svensk nationell rätt tillåter fler eller mer omfattande kommunala stöd till företag än EG-rätten tillåter, för så är det inte. Den stora skillnaden är istället att enligt kommunallagen ska den person som klagar bevisa att försäljningen skedde till underpris medan EG-rätten kräver att kommunen kan visa att försäljningen skedde till marknadspris. Skillnaden

kan tyckas hårfin, men i praktiken är den avgörande. Företagarombudsmannens förhoppning är att de anmälningar ombudsmannen gjort till EU-kommissionen ska medföra en förändring av svensk nationell rätt på ett sätt som motverkar framtida konkurrenssnedvridande stöd från kommuner till enskilda företagare.

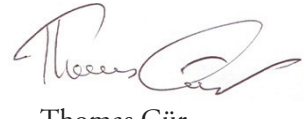
Stockholm januari 2008

Tommy Adamsson (ordf.)

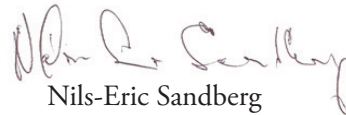
Patrik Engellau

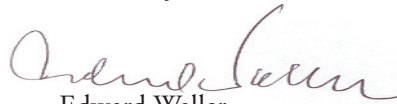
Thomas Gür

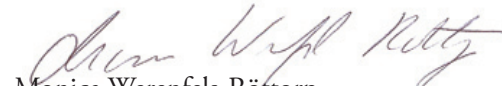
Lars I W Jansson

Nils-Eric Sandberg

Edward Waller

Monica Werenfels-Röttorp

*Företagarombudsmannen, en del av tankesmedjan Den Nya
Välfärden, verkar för ett bättre företagarklimat i Sverige genom
att uppmärksamma konkreta exempel på brister däri.*

